

Meilah Sources 5

פירוש המשנה לרמב"ם מסכת מעילה פרק ה משנה א

[א] לא חלק ר' עקיבה אלא בדבר שדרכו שיחסר אלא שהוא נשתמש בו שמוש שאין בו חסרון ועשה את הדבר בכוונה לכך, כגון שלבש בגד של הקדש באמצע והרי נתנאה בו ונהנה בשוה פרוטה, אלא שמפני שלבש אותו בין הבגדים ולא נתלכלך לא מחמת גופו ולא מן האבק לא פגם, ר' עקיבה מחייב הואיל וכך נתכוון בהנאה זו שלא יפגום, וחכמים אומרים הואיל ודרך הבגדים לבלות ולכלות לא מעל עד שיפגום. וידוע כי הזהב הטהור לא יחסר ממנו שעור מורגש ואפילו בכמה מאות שנים כל שכן במשך זמן מועט. ופירוש קטלא "מכ'נקה" והם חרוזי זהב משחילין אותן בחוט וקושרין בהן הצואר. וכל זמן שלבש בגד על גופו או מעל בגדיו או בקע בקרדום כמו שהזכיר לא מעל עד שיפגום ואפילו לר' עקיבה. וחטאת זו היא בעלת מום שאינה קרבה בעצמה אלא עומדת היא למכירה כמו שנתבאר לעיל בתמורה ולפיכך לא מעל עד שיפגום, אבל אם היתה תמימה כיון שנהנה מעל לפי שהיא אז כמו כוס של זהב שאינו חסר, לפי שכל שיחסר ממנה מן הצמר אינו מרחיקה מלהקרב, והרי היא עתה כמו שהיתה מקודם, וזה הוא ענין אמרם אי בבהמה תמימה הינו כוס של זהב. ואין הלכה כר' עקיבה.

פירוש המשנה לרמב"ם מסכת מעילה פרק ה משנה ד

[ד] אם נטל אבן או קורה של הקדש ואף על פי שפגם מפני שחסר את ההקדש אותו הדבר לא מעל שיינה כפי הכלל שקדם, ובשעה שנתנה לחברו הרי נהנה ומעל, וזה שאמרנו וחברו לא מעל בתנאי שהיה החבר הזה הוא הגזבר שהיתה האבן הזו או הקורה תחת רשותו והשגחתו, ולפיכך לא מעל לפי שתחת רשותו היתה לפני שיתננה לו ותחת רשותו נשארה אחר שנתנה לו ולא באה לו הנאה. אבל אם לקח דבר מן ההקדש ונתנו לחברו שניהם מעלו, לפי שכל אחד מהן נהנה ופגם, זה נהנה בנתינת המתנה בטובת הנאה שבאה לו, וזה נהנה בקבלתה

תלמוד בבלי מסכת קידושין דף נד עמוד ב

אמר עולא משמיה דבר פדא, אומר היה ר"מ: הקדש, במזיד - מתחלל, בשוגג - אין מתחלל, ולא אמרו בשוגג מתחלל - אלא לענין קרבן בלבד. וכי מאחר דאין מתחלל, קרבן במאי מחייב? אלא כי אתא רבין, פריש משמיה דבר פדא, אומר היה ר"מ: הקדש, במזיד - מתחלל, בשוגג - אין מתחלל, ולא אמרו בשוגג מתחלל - אלא לענין אכילה בלבד.

תוספות מסכת קידושין דף נד עמוד ב ד"ה קרבן מי

קרבן מי מחייב - דלא היה חייב בהוצאה אלא באכילה או בהנאת הגוף.

תוספות מסכת קידושין דף נד עמוד ב ד"ה לא אמרו

לא אמרו אלא לענין אכילה - הא דנקט אכילה לאו דוקא דה"ה אם היה שמן דהקדש והדליק בו הנר דמעל שהרי כילה אותם מן העולם וא"ת א"כ אמאי מועלין בחדתי ו"ל דהתם נמי איירי ששקל כנגדן משקולות שנהנה מגוף השקלים והוי כמו אכילה ולא אתא אלא למעוטי הוצאה.

חדושי הרמב"ן מסכת קידושין דף נד עמוד ב

ולא אמרו בשוגג מתחלל אלא לענין אכילה בלבד, י"מ להוציא כל ההנאות וכן פר"ח ז"ל, ואי הכי לית ליה לר' מאיר הא דתנן (מעילה י"ח א') הנהנה שוה פרוטה מן ההקדש מעל, וק"ל נמי הא דתניא כתנות כהונה מועלין בהם, ואמאי הא לית ליה לרבי מאיר מעילה בשום הנאה, ואי אפשר לומר דבר פדא סבר לה כרב ושאני כתנות כהונה וכפי מה שפר"ח ז"ל, דאי הכי הוה לן למימר הכי, והוה לן למימר נמי וכן אמר עולא משמיה דבר פדא, ואפשר לידחק ולומר משכחת לה כגון שבלו ועשאום פתילות כאותה ששינו (שבת כ"א א') ממכנסי כהנים שבלו היו עושים פתילות, ובא זה והדליק ונהנה בהן, שהנאה זו כאכילה היא שכל שכלתו לגמרי אכילה היא, ואבני ירושלים שנשרו בדרכי יהודה מתנין לה, ולפי מה שכתב רש"י ז"ל נראה שהוא הדין לכל הנהנה משל הקדש ואפי' חפר בקרדומו שמעל לפי טובת הנאה שנהנה ממנו, אבל לא שיצא לחולין וימעול כנגד כולו, ולפיכך אין אשה מתקדשת בשגגת הקדש, ונפקא מינה למשאיל קרדום של הקדש לחבירו שהוא מעל לפי טובת הנאה שבו ואותה הנאה מתחללת, לפיכך חברו מותר לבקע בו לכתחלה, ואי קשיא הא דתנן אין מועל אחר מועל במוקדשין אלא בהמה וכלי שרת בלבד, הרי בשאר הקדשות יש מועל, לא קשיא דהא אוקימנא (נ"ה א') כרבי יהודה, ואי קשיא והיכי ס"ד לאוקמה כרבי מאיר, פרש"י ז"ל דהא דקאמר ההיא רבי יהודה

היא כלומר כבר אוקימנא כר' יהודה מדקתני אין מועל אחר מועל דאלמא מקמא נפיק לחולין אף על גב דשוגג הוא וראשון מעל ושני לא מעל, ועיקר קושיין דמעיקרא כי קושיין דבסוף, לומר דמדברבי יהודה נשמע לרבי מאיר, ואפשר עוד לומר דכי קס"ד לאוקמה כרבי מאיר משום דסבירא לן כרבי יוחנן דמפרש מתני' משום מקח טעות כדאמר רבי יעקב לעיל, וכן אתה צריך לפרש לפי פי' ר"ח ז"ל.

תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף צט עמוד א

דאמר רבי אמאי: המשאיל קרדום של הקדש - מעל לפי טובת הנאה שבו, וחבירו מותר לבקע בו לכתחילה.

רבינו גרשום מסכת מנחות דף קז עמוד א

שמתנדב עצים. דאיקרו נמי קרבן וקסבר תנא קמא דאותן גזירין קריבין להכשר הקרבנות על המערכה. ור' לא אמר ב' גזירין וקאמר דנקטריין בפני עצמן ולא להכשיר האברים שעל המערכה ולא קא יהיב בהו שיעורא כמה לייתי אבל מלא קומצו יקטיר וטעונה הגשה ומלח כשאר קרבנות. ושירי אותן עצים לכהנים:

פירוש המשנה לרמב"ם מסכת מעילה פרק ה משנה ב

[ב] המשל בזה כגון שקרע סרט מבגד של הקדש ונתן אותו הסרט שקרע על בגדו ולבשו ונתנאה בו והרי נהנה בשוה פרוטה בקשוטו ולא פגם בסרט כלום, אבל פגם בבגד של הקדש שקרעו ממנו בשוה פרוטה, שזה נהנה ופגם, אלא שהדבר שפגם לא נהנה באותו הפגם עצמו, ואנחנו צריכים שתהא ההנאה והפגם בדבר אחד אם היה אותו דבר שיש בו פגם כמו שקדם, כגון שאכל דבר מן ההקדש והיה מה שאכל שוה פרוטה הרי זה נהנה ופגם בדבר אחד, ולמד לדין זה ממה שאמר יתעלה במועל חטא ובאוכל תרומה בשגגה חטא, אמרו מה חטא האמור בתרומה פוגם ונהנה ובמה שפגם נהנה אף חטא האמור במעילה פוגם ונהנה ובמה שפגם נהנה.

רמב"ם הלכות מעילה פרק ו הלכה ו

בהמת קדשי הקדשים שנפל בה מום הואיל והיא עומדת לפדיון הרי היא כקדשי בדק הבית שהיא קדושת דמים, ואם נתנה לחבירו וחבירו הראשון בלבד מעל.

רמב"ם הלכות איסורי מזבח פרק א הלכה יא

מה בין בעלת מום קבוע לבעלת מום עובר, שבעלת מום קבוע אם ילדה והיא קדש יפדה הולד ויצא לחולין, אף על פי שהוא תמים כדי שלא יהיה טפל חמור מן העיקר, ואם נתעברה קודם שתפדה וילדה אחר פדיון הולד חולין, ואם מתה קודם שתפדה נפדית אחר שתמות, שהרי לא חלה קדושה גמורה על גופה אלא על דמיה מפני שהיתה בעלת מום קבוע, אבל המקדיש בעלת מום עובר או תמימה ואחר שהקדישה נולד לה מום קבוע, אם מתה קודם שתפדה תקבר כשאר הקדשים התמימים, מפני שהיא צריכה העמדה והערכה כמו שביארנו בערכין, ואם נשחטה קודם שתפדה ה"ז נפדית כל זמן שהיא מפרכסת ואח"כ תאכל ואם ילדה יקרב ולדה, נתעברה קודם שתפדה וילדה אחר שנפדית הולד אסור ואינו נפדה, אלא כיצד יעשה סמוך לפדיון אמו מתפיס זה הולד לשם אותו הזבח, לפי שאינו יכול להקריבו [מכח אמו] מפני שבא מכח קדושה דחוויה.

כסף משנה הלכות איסורי מזבח פרק א הלכה יא

[יא] מה בין בעלת מום קבוע לבעלת מום עובר כו'. בפ"ב דבכורות (דף ט"ו:). ומ"ש ואם נתעברה קודם שתפדה וילדה אחר פדיון הולד חולין. ג"ז שם. ומ"ש ואם מתה קודם שתפדה נפדית אחר שתמות וכו'. במשנה שם (דף י"ד) ובפ' הזרוע (דף ק"ל). ומ"ש אבל המקדיש בעלת מום עובר או תמימה ואחר שהקדישה נולד לה מום קבוע אם מתה קודם שתפדה תקבר וכו'. במשנה פ"ב דבכורות ופ' הזרוע. ומ"ש ואם נשחטה קודם שתפדה ה"ז נפדית. בפ"ק דמעילה קדשי מזבח תמימים ונעשו בעלי מומין ועבר ושחטן רבי אומר יקברו וחכ"א יפדו. ומה שכתב נפדית כל זמן שהיא מפרכסת. בפ"ב דחולין (דף ל') וכ"ת דבעי העמדה והערכה והתנן שחט בה שנים או רוב שנים ועדיין היא מפרכסת הרי היא כחיה לכל דבריה. ומ"ש ואם ילדה יקרב ולדה. בפ"ב דבכורות (דף ט"ז) אמרינן על קדם הקדשן את מומן ולדותיהן שנולדו לפני פדיון מקדש קדשי ואמרינן דבפרק אלו קדשים איפליגו אי קדשי ליקרב או אי קדשי לרעייה ופסק רבינו כשמואל ורבא ולא כבר פדא ורב פפא משום דשמואל ורבא הוו מארי דגמרא טפי מינייהו: נתעברה קודם שתפדה וילדה אחר וכו'. בפ"ב דבכורות (דף י"ד) שנינו גבי קדם הקדשן את מומן ולדן אסור לאחר פדיון ומפרש בגמרא דמיירי באיעבר לפני פדיון ואתיליד לאחר פדיון ואמרינן בגמרא (דף ט"ו:): אותן ולדות מה תהא עליהן אמר רב הונא כונסן לכיפה והן מתין דהכי ליעבד לקרביניהו מכח קדושה דחוויה קא אתו לפרקיניהו לא אלימי למתפס פדיון אמרי במערבא משום רבי חנינא סמוך לפדיון מתפיסן לשם אותו זבח ופרש"י קדושה דחוויה דאית בהו תרתי

לרעותא חדא דאמותן בעלי מומין שנראו ונדרחו ועוד דלאחר פדיון נולדו והן עצמן אין יכול להתפוסן לקדושה גמורה להקריב והואיל ואידחו תו לא מיחזו. לא אלימי למיתפס פדיון בקדושתן כדי שיצאו הם לחולין שכבר יצאה קדושתן אגב פדיון דאמן וכו'. סמוך לפדיון אמן מתפוסן לשם אותו זבח דהשתא חיילא עלייהו קדושה לעצמן דחשבינהו ולא פקעא קדושתיהו על ידי פדיית אמן עכ"ל ואמרינן בגמרא בעא מיניה רבינא מרב ששת מהו שמתפוסם לכל זבח שירצה א"ל אין מתפוסן (אלא לשם אותו הזבח) ותניא כוותיה ופסק רבינו כרבי חנינא משום דרב ששת ורבינא דבתראי נינהו סברי כוותיה וברייתא דתניא כוותיה דרב ששת כוותיה אתיא. ויש בקצת ספרי רבינו טעות סופר והנוסחא הנכונה לפי שאינו יכול להקריבו מכח אמו לפי שבא מכח קדושה דחוויה:

לחם משנה הלכות איסורי מזבח פרק א הלכה יא

הלכה יא

[יא] ואם נשחטה קודם שתפדה הרי זה נפדית כו'. מ"ש הבכ"מ ז"ל דמוצא דין זה הוא ממ"ש בסוף פרק הנהנה פ"ה ממעילה (דף י"ט ב) דחכמים אומרים קדשי מזבח בעלי מומין ששחטן יפדו לע"ד אין זה מקומו דחכמים דהתם סברי דקדשי מזבח לא בעו העמדה והערכה ולית הלכתא כוותיהו ואולי מוצא דין זה הוא ממ"ש בפ"ב דחולין שכל זמן שהיא מפרכסת יכול להעמידה ולהעריכה:

חשק שלמה מסכת מעילה דף יט עמוד ב

גמ' קדשי מזבח תמימין ונעשו בע"מ ועבר ושחטן רבי אומר יקברו וחכ"א יפדו. נ"ב בעין משפט מציין על דברי חכמים דכ"ה ברמב"ם בפ"ו מהל' מעילה הלכה ו' ואמנם ציון זה שלא במשפט הוא דהדבר ברור לפענ"ד דהרמב"ם מיירי שם שמעל בבהמה חיה שהומחה דעומדת לפדיה וגם רבי מודה בה דיש מועל אחר מועל ודלא כהכ"מ שם שכ' דהרמב"ם פסק כחכמים ובזה נסתלק מה שתמה התו"ט על הרמב"ם ז"ל דנראה דמזכי שטרא לבי תרי דבפ"א מהל' איסורי מזבח פסק דקדשי מזבח בעי העמדה והערכה ואכן לפי מש"כ לק"מ בעז"ה [ומה שכ' בפ"א מהל' איסורי מזבח הלכה י"א דיכול לפדות גם לאחר שחיטה כבר כתב הלח"מ שם דמיירי בעודה מפרכסת דעדיין היא כחיה לכל דבריה וכן תי' בספר תוס' חדשים על המשניות כאן ודו"ק] ודע דנ"ל דהא דס"ל לרבי בתמימים ונעשו בע"מ ועבר ושחטן דיש מועל אחר מועל היינו מדרבנן לשלם קרן אבל מה"ת בוודאי לא שייך בו מעילה דכיון דס"ל לרבי דיקברו הוי ליה כקדשים שמתו דיצאו מידי מעילה דבר תורה וזה נ"ל ברור:

שפת אמת מסכת מעילה דף יט עמוד ב

שם בגמ' קדשי מזבח תמימין ונעשו בע"מ ושחטן כו' תוס' לא גרסו ושחטן וכוונתם דכיון דס"ל לרבי דכששחטן יקרבו א"כ ס"ל דקדשי מזבח הוי בכלל העמדה והערכה להכי הוי בכלל אין להם פדיון דהפדיון היא ע"י העמדה והערכה לכן אפי' בעודן חיים דיש להם פדיון חשוב בכלל אין להם פדיון אבל רש"י לא הבין כן וגם הרמב"ם נראה שגורס ושחטן ולהכי כיון דהוא פוסק קדשי מזבח הוי בכלל העמדה והערכה לכן לית בי' מועל אחר מועל רק קודם שחיטה [דהוי בר פדיון] ע"ש (פ"ו דמעילה) אבל אי הוי גורס כגי' התוס' גם קודם שחיטה אין בהם מועל אחר מועל כיון דקדשי מזבח הוי בכלל העמדה והערכה:

קרן אורה מסכת מעילה דף יט עמוד ב

תוספות בד"ה קדשי מזבח תמימין ונעשו בע"מ כו'. וכתב הבה"ז ז"ל דלפירושם לא גרסינן בדבר פפא ועבר ושחטן, אלא אפילו לא עבר ושחטן פליגי, לרבי חמירא קדושתן דבעו העמדה והערכה, ומש"ה יש בהן מועל אחר מועל אפילו מחיים, ורבנן ס"ל דלא בעי העמדה והערכה וקיל פדיון וקדושתן מש"ה אין בהן מועל אחר מועל, והפי' הזה תמוה הוא, לא מיבעי לגירסא זו דגרסינן בדברי רבי כל דבר שאין לו פדיון ודאי ליכא לפרושי הכי, דהא בע"מ יש לו פדיון, אלא אפילו לגירסא דכל דבר שיש בו פגם ג"כ קשה, דהא בע"מ חשיב לה במתני' לעיל דבר שיש בו פגם. ועוד הא קדשי בדק הבית ודאי היו בכלל העמדה והערכה ואפ"ה אין בהן מועל אחר מועל, ולרבנן נמי, אם לדידהו קדשי מזבח לא היו בכלל העמדה והערכה, וכי משום קולא היא זו, מטעם דלא אלים קדושתיה. והעיקר נראה פירש"י ז"ל דבעבר ושחטן פליגי, ומועל אחר מועל דרבי מדרבנן הוא, דלאחר מיתתה אין בהן מעילה מה"ת, וכן פי' הרמב"ם ז"ל בפ"י המשנה, ויש קצת חסרון בדבריו ז"ל שם, אבל קודם שחיטה פשיטא דלכ"ע אין בהם מועל אחר מועל משום דאית להו פדיון, וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפ"ו מה' מעילה הלכה ו'. ולא הבנתי מה שהקשה התו"ט ז"ל פסקי הרמב"ם ז"ל אהדדי, האמור בה' מעילה וכו"ל עם האמור (בפ"ד) [בפ"ה] (ה"ה) מה' ערכין שפסק דקדשי מזבח הוי בכלל העמדה והערכה, ואיני רואה שום סתירה בזה, ופסק כחכמים דתמורה (ל"ב ע"ב) וכו' יוחנון, דו"ק והבן. וכבר הערתי בזה בתמורה, ועי' במשנל"מ ז"ל שם ובפ"א מה' איסורי מזבח (ה"י) בלח"מ, ובמשנל"מ ז"ל שם, ותוס' חדשים במשנתנו, ודו"ק היטיב.

לבוש מרדכי מסכת מעילה סימן כג

סוגיא דאין מועל אחר מועל אלא בבהמה וכלי שרת בלבד

א

בשיטת הרמב"ם בדין מועל אחר מועל בבהמת קדשי קדשים שנפל בה מום

מתני' (מעילה יט ב), אין מועל אלא בהמה וכלי שרת בלבד וכו' רבי אומר כל דבר שאין לו פדיון יש בו מועל אחר מועל. ובגמ', רבי אומר וכו' היינו ת"ק וכו', רב פפא אמר קדשי מזבח תמימין נעשו בעלי מומין ועבר ושחטן איכא בינייהו, והתניא [בניחותא] קדשי מזבח תמימין ונעשו בעלי מומין ועבר ושחטן רבי אומר יקברו וחכ"א יפדו. והנה רש"י פירש דגם במתניתין מיירי בשחט בע"מ עד שלא נפדו, דרבי סבר קדשי מזבח היו בכלל העמדה והערכה, וכיון שכבר לא אפשר בהעמדה והערכה דהא מתו הלכך יקברו, הלכך יש בהן מועל אחר מועל, ורבנן סברי דקדשי מזבח לא היו בכלל העמדה והערכה, וא"כ אפשר לפדותן אף אם מתו ומשו"ה אין בהם מועל אחר מועל. אך בתוס' מפרשי דמתניתין מיירי שלא שחטן, אלא דרבי לטעמיה דס"ל קדשי מזבח היו בכלל העמדה והערכה, ומשו"ה אם עבר ושחטן יקברו, א"כ אלימא קדושתיהו ואף מחיים יש בהן מועל אחר מועל.

והנה בין לפירוש רש"י בין לפירוש התוס', אליבא דידן דס"ל קדשי מזבח בעי העמדה והערכה, וכמו שכתב הרמב"ם (פ"א מאיסורי מזבח הי"א, פ"ה מערכין ה"ט), וא"כ הלא בזה הלכה כרבי ולא כחכמים, וא"כ קשה על הרמב"ם בפירוש המשניות שכתב דאין הלכה כרבי, דהא כיון דהאי דינא דתלש מן החטאת תליא בדין אי בעי העמדה והערכה, היה לו לפסוק כרבי. וביחוד קשה על רבינו הכ"מ על דברי הרמב"ם (פ"ו ממעילה ה"ו) וז"ל, בהמת קדשי הקדשים שנפל בה מום הואיל והיא עומדת לפדיון הרי היא כקדשי בדק הבית שהיא קדושת דמים, ואם נתנה לחבירו וחבירו לחבירו הראשון בלבד מעל, וכתב ע"ז הכ"מ וז"ל, בספ"ה דמעילה פלוגתא דתנאי בברייתא, ופסק כחכמים, עכ"ל הכ"מ. ודבריו תמוהים, כיון דבגמ' פלוגתיהו בדין אי קדשי מזבח בעי העמדה והערכה, הא בזה פסק הרמב"ם דבעי העמדה והערכה, ובשלמא על הרמב"ם לא קשה דאפשר דהכא מפרש כפי' רש"י, דגם במתניתין (יט ב) פלוגתיהו לאחר מיתה, בזה ס"ל לרבי דיש מועל אחר מועל משום דלאחר מיתה אין בה פדיון כיון דבעי העמדה והערכה, אבל מחיים דאפשר לעשות העמדה והערכה גם רבי מודה דאין מועל אחר מועל, והרמב"ם ביד החזקה פסק כרבי, ולא כרבנן דלדידהו אף לאחר מיתה יש מועל אחר מועל דבעי העמדה והערכה, ואף דלפי זה יהיה חמור הדין לאחר מיתה מהדין מחיים, דמחיים אין מועל אחר מועל ולאחר מיתה יש מועל אחר מועל, הא לא קשיא, שהרי איתא כה"ג במתניתין (יח א), הנהנה מן החטאת כשהיא חיה לא מעל עד שיפגום, [ומוקי לה בגמ' בבעלת מום], כשהיא מתה כיון דנהנה מעל; אבל הכ"מ דפירש דהרמב"ם פסק כחכמים, הרי דמפרש כפירוש התוס' דמתניתין (יט ב) מיירי כשהיא חיה, ותלו בגמ' דתליא אם בעי העמדה והערכה, ואיך פסק דבקודשי מזבח אין מועל אחר מועל.

ב

אמאי שוחט קדשים בחוץ הוי שחיטה שאינה ראויה, הא אפשר לפדותה בשעה שהיא מפרכסת, (ב"ק עו א)

והנראה לי, דהנה התוס' בב"ק (עו. ד"ה שחיטה) הקשו, אמאי שחיטת קדשים בחוץ חשיב שחיטה שאינה ראויה [ועל כן הגונב קדשים ושחטן אינו חייב בד' וה'], הא יכול לפדות בשעת פרכוס דבר העמדה והערכה היא, כדאמרינן בפ"ב דחולין, ואין לך מום יותר גדול משחיטה, ואין סברא לומר דלפי שנפסל שוב אין לו פדיון, דבשלמא פסול שהוא בשריפה כגון פגול אין לו פדיון משום דמצוה לשרפו, אבל שחיטת חוץ אינה בשריפה אלא בקבורה. ותרצו התוס', דלא אמרינן מפרכסת היא כחיה היכא דשחט שנים, אלא בישראל בטמאה ועכו"ם בטהורה, דלאו שחיטה היא, אבל לא בישראל בטהורה היכא ששחט שנים, דהיכא ששחטה כתיקונה לא חשיב מפרכסת כחיה. אלא דהקשו תוס', למאן דס"ל קדשי מזבח לא היו בכלל העמדה והערכה, אמאי לא הוי שחיטה ראויה, ותרצו דמום שהוא מחיים חשוב מום לפדות על ידו אבל מום דלאחר מיתה לא, עכ"ד התוס'. והנה תירוצא בתרא דתרצו דהטעם משום דמום דלאחר מיתה לא חשוב לפדות על ידו, היינו דוקא למאן דס"ל דשחט ישראל שנים בטהורה אינה כחיה אף במפרכסת, אבל אם נימא דאף אם שחט שנים בטהורה בשעה שהיא מפרכסת היא כחיה א"כ הא הוי מום דמחיים, שהרי היא עודנה חיה ותשאר קושית התוס' אמאי חשוב שחיטה שאינה ראויה הא אפשר לפדותה בשעה שהיא מפרכסת; וא"כ אליבא דהרמב"ם (פ"ה מערכין הי"ג) שכתב שאם שחט שנים או רוב שנים ועדיין היא מפרכסת הרי היא בכלל והעמיד והעריך, והרמב"ם שם קאי בין בטמאה בין בטהורה, א"כ לדידהו יקשה אמאי שוחט קדשים בחוץ הוי שחיטה שאינה ראויה, הא אפשר לפדותה בשעה שהיא מפרכסת.

והנראה לי. דהנה בגמ' קדושין (נז ב) איתא, מנא הני מילי [דחולין שנשחטו בעזרה אסורים בהנאה], אמר ר' יוחנן משום ר' מאיר אמרה תורה שחוט לי בשלי ושלך בשלך, מה שלי בשלך אסור אף שלך בשלי אסור, אי מה שלי בשלך ענוש כרת אף שלך בשלי ענוש כרת, אמר קרא ואל פתח אהל מועד לא הביאו להקריב קרבן לה', על קרבן ענוש כרת על חולין שנשחטו בעזרה אין ענוש כרת, איכא למיפרך מה לשלי בשלך שכן ענוש כרת, אלא אמר אביי וכו' לפי שנאמר כי ירחק ממך המקום וזבחת בריחוק מקום אתה זובח ואי אתה זובח במקום קרוב, ע"כ.

והנה בחידושנו על סוגיא דעולת העוף שעשאה למעלה (לעיל סי' י"ג אות כ), ביארנו לתרץ קושית הלח"מ (פ"ב משחיטה ה"א), שהקשה מאי אמרינן דלר' יהודה דמוקי קרא דאותו אתה משליך לכלב ואי אתה משליך לכלב כל איסורין שבתורה דחולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא, הא הרמב"ם ס"ל דחולין שנשחטו בעזרה אסורים באכילה מדאורייתא מקרא דכי ירחק ממך המקום וזבחת דבקירוב מקום אי אתה אוכל, א"כ מקרא ד'אותו' דילפינן דכל איסורי אכילה אסורין גם בהנאה, גם חולין שנשחטו בעזרה בכלל. ותרצנו (שם אות כב), דמקראי דכי ירחק ממך המקום וזבחת ילפינן דאם נשחט בקירוב מקום אין הזביחה מתרת לאכילה, נמצא דחולין שנשחטו בעזרה אמרה התורה שאין השחיטה מתרת אותם, וחסר ע"ז זביחה להיתר, וכיון דהאיסור בחולין שנשחטו בעזרה הוא משום מחוסר זביחה, א"כ כמו דטריפה ונבילה מותרים בהנאה, דגלי קרא דחסרון זביחה אין אוסר בהנאה, א"כ גם חולין שנשחטו בעזרה הוי כמו נבילה וטריפה, ומשו"ה שחיטת עכו"ם אף שאסורה מטעם קרא דזבחת, אעפ"כ אין אסורה בהנאה, ורק אם כל איסורין שבתורה ילפינן מקרא אחר אז ילפינן מקרא דאותו דקאי על בשר שיצא חוץ למחיצתו דאסור בהנאה והיינו חולין שנשחטו בעזרה, (עי' פסחים כב א).

והנה כשרצה למילף (קידושין נז ב) שלך בשלי משלי בשלך, דחה מה לשלי בשלך שכן ענוש כרת, אבל עתה [למאי דמסיק אביי התם], דאיסור אכילה בחולין שנשחטו בעזרה ילפינן מקרא דכי ירחק ממך המקום וזבחת ואכלת, דאם נשחט בקירוב מקום אין השחיטה מתירה את החולין שנשחטו בעזרה, א"כ עתה יכול למילף מה שלך בשלי אין השחיטה מתירה את הבשר לאכילה, ה"נ שלי בשלך, היינו קדשים שנשחטו בחוץ אין השחיטה מתרת את הבשר לאכילה, דשחיטת חולין מתרת בחוץ ושחיטת קדשים בפנים, אבל איפכא אסור, וא"כ קדשים שנשחטו בחוץ אסורין מטעם דלא התירה השחיטה, והכא הא אדרבה איכא ק"ו, מה שלך בשלי שאין ענוש כרת, אסור, שלי בשלך שענוש כרת לא שכן. ולפי זה מיושבת קושית התוס' (ב"ק עו א), אמאי בשחט קדשים בחוץ הוי שחיטה שאינה ראויה והא אפשר לפדות, דנהי דעתה אפשר לפדות, אבל הא השחיטה לא התירה את הבשר, והוי אסורין באכילה כדון חולין בעזרה, וה"נ קדשים בחוץ דנשחטו שלא במקומן אסורין באכילה, וא"כ שוב אין ראויין לפדיה, דהא אין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים, משו"ה הוי שחיטה שאינה ראויה.

עוד אפשר לומר בישוב קושית התוס' אמאי שחיטת קדשים בחוץ הוי שחיטה שאינה ראויה; דהא דאיתא בזבחים (קו ב), 'הזובח בשעת איסור הבמות מעלה עליו הכתוב כאילו הקריב על פני השדה', היינו לומר לך דהזובח בשעת איסור הבמות מעלה עליו הכתוב כאילו הקריב לעכו"ם¹, וכן משמע קצת בפירוש ר"ח בע"ז (נא ב) שכתב, 'על פני השדה, מלמד שכל הזובח בבמה כאילו זובח על פני השדה', וא"כ אשמועין קרא דכמו דזובח לעכו"ם נאסר, כן זובח קדשים בחוץ נאסר, וא"כ אסרה תורה קדשים שנזבחו בחוץ.

ג

מחלו רבי ורבנן בשחט בע"מ שלא נפדו בחוץ, אם בכה"ג נאסרים משום זביחת קדשים בחוץ

עכ"פ זביחת קדשים בחוץ אוסרת, וא"כ אפשר לומר דרבי ורבנן (מעילה יט ב), פליגי בשוחט בע"מ שלא נפדו בחוץ, דכרת בודאי לא מחייב שהרי אין ראוי לבוא אל פתח אהל מועד, אבל פליגי אם נאסר משום זביחת קדשים בחוץ, או לא נאסר משום קדשים כיון דהוי כבר בע"מ ועומד לפדיה וכבר אינו קדשים; ואם נימא דקדשי מזבח לא בעי העמדה והערכה תהיה מחלוקתם אף אם כבר מתו אחר השחיטה, ואם נימא דבעי העמדה והערכה תהיה מחלוקתם אם יש לפדותם כל זמן שהם חיים עדנה ומפרכסין, רבי סבר כיון דלא נפדו הם עודם קדשי מזבח ומקרי עוד קדשי ה' ואם שחטן בחוץ הוי שלי בשלך ולא התירתם הזביחה, ומשו"ה יקברו, אכן חכמים סברו כיון שנפל בהבהמה מום ואין ראויה למזבח, נסתלק מהם קדושת הגוף וכבר לא מקרי 'שלי' שכן אינם עולים לגבוה, ומשו"ה אם עבר ושחט יפדו, למאן דבעי העמדה והערכה כל זמן שהם חיים היינו כל זמן שמפרכסין, ולמאן דלא בעי העמדה והערכה אף אם מתו יפדו. ומשו"ה, לרבי בקדשי מזבח תמים ונעשה בע"מ יש מועל אחר מועל מחיים, שהרי לרבי עדיין הוי קדושת הגוף כל זמן שלא נפדה, ובקדושת הגוף יש מועל אחר מועל, ואף דע"י העמדה והערכה יכולין לפדותו, אבל כל זמן שלא עושה העמדה והערכה אין יוצא מקדושתו, משו"ה יש בהם מועל אחר מועל, ורבנן לטעמייהו דאם שחטן אפשר לפדותן כל זמן שמפרכסין, הרי דאף קודם פדיה אינם קדושת הגוף ולא מקרי שלי בשלך, משו"ה אין בהם מועל אחר מועל מחיים.

ביאור דברי הרמב"ם בפיהמ"ש, ומש"כ הכ"מ שהרמב"ם פסק כחכמים

והרמב"ם בפירוש המשנה מוכח דס"ל ג"כ דפלוגתן במתניתין היכא דלא שחטן, וז"ל הרמב"ם בפירוש המשנה, ומה שיש בין תנא קמא ורבי הוא קדשי מזבח שנפל בהם מום, רבי אומר אם עבר ושחטן יקברו ואין להם פדיון, ולפיכך יש בהם מועל אחר מועל ר"ל בבעלי מומים, אלא כיון שנהנה ופגם מעל כמו שהקדמנו בפרק הזה והנהנה באותה הבהמה אחריו לא מעל, (תיבת 'לא' הוא ט"ס), ואין הלכה כרבי, עכ"ל הרמב"ם; והנה תיבות ר"ל בבעלי מומים' שכתב הרמב"ם אין להם ביאור, דהא ודאי בהכי מיירי בקדשי מזבח שנפל בהם מום. אלא דכוונת הרמב"ם להוציא ממה שאמר מקודם, דאמר רבי אומר אם עבר ושחטן, דלא תימא דגם במתניתין מיירי בעבר ושחטן, ע"ז אמר הרמב"ם, ר"ל בבעלי מומין שלא שחטן, דכיון דרבי סובר דאם עבר ושחטן אין להם פדיון אפילו בהעמדה והערכה כל זמן שמפרכסין משום

דשחיתתן אוסרתן, [ושוב אין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים, כמו שנתבאר (לעיל אות ב)], א"כ בקדושתיהו קיימי ואין להם פדיון אפילו ע"י מעילה, משו"ה יש בהם מועל אחר מועל. ובזה אין הלכה כרבי, דכיון דאם עבר ושחטן יש להם פדיון כל זמן שמפרכסין, וכמו שכתב הרמב"ם (פ"ה מערכין הי"ג) דאם שחטן כל זמן שהן מפרכסין יש להם פדיון, והיינו כחכמים, דסברי דלא חשיב כשחיתת קדשים דכיון שנעשו בעלי מומין כבר עבר קדושת הגוף מהם, וכיון שיש להם פדיון משו"ה אין מועל אחר מועל, ומשו"ה כתב הכ"מ דהרמב"ם פסק כחכמים.